

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.02>

УДК 343.98

В. М. Шевчук,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри криміналістики Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8058-3071>,
e-mail: Shevchuk_viktor@ukr.net

КРИМІНАЛІСТИЧНА ІННОВАТИКА: ПОНЯТТЯ, ФУНКЦІЇ, ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Статтю присвячено актуальним проблемам формування криміналістичної інноватики як нового наукового напрямку в криміналістиці. Досліджено теоретично-методологічні засади розроблення та формування криміналістичної інноватики, її функцій, завдань і перспектив впровадження її положень у правозастосовну практику, окреслено перспективні напрями досліджень розглядуваної наукової концепції. Обґрунтовано, що в сучасних реаліях заслуговують на увагу дослідження криміналістичної інноватики на підставі загальнотеоретичних підходів, які забезпечують пояснення й обґрунтування таких фундаментальних першооснов будь-якої окремої наукової теорії, як її генезис, сутність, факт, гіпотеза й теоретична побудова. Зазначено, що рівень сформованості й обґрунтованості будь-якої наукової теорії, зокрема криміналістичної інноватики, визначається ступенем і рівнем розробленості теоретично-методологічних засад цієї теорії.

Зазважено, що процес побудови криміналістичної інноватики як окремої криміналістичної теорії поки що не можна вважати завершеним через значну кількість неузгоджених і дискусійних питань, адже сучасна концепція криміналістичної інноватики ще не досягла рівня окремої криміналістичної теорії й перебуває поки що на стадії формування. Тому важливо на теоретичному рівні вивчити й розкрити закономірності функціонування усіх етапів життєвого циклу інновацій в криміналістиці: починаючи від створення, запропонування, запровадження — і завершуючи їх застосуванням на практиці. Зазначено, що важливими є питання з'ясування місця названої теорії, її завдань і функцій у криміналістичній систематиці. Стверджується, що в сучасній криміналістиці існують наукові передумови для розроблення та формування криміналістичної інноватики: такі дослідження є перспективним інноваційним напрямом розвитку криміналістики, що потребує подальшого наукового розроблення. Методологічним підґрунтям розроблення і впровадження криміналістичних інновацій у правозастосування є діяльнісний, системно-структурний і технологічний підходи як перспективні для формування окремої криміналістичної теорії — криміналістичної інноватики. Комплексний підхід у розробленні та формуванні криміналістичної інноватики є методологічним фундаментом

для подальших досліджень цієї проблематики. Обґрунтовано нові наукові підходи до вирішення досліджуваних дискусійних питань і визначено перспективні напрями досліджень означеної проблематики.

Ключові слова: інновації у криміналістиці, криміналістична інноватика, інноваційні напрями розвитку криміналістики, завдання та функції криміналістичної інноватики, криміналістична інновація.

Постановка наукової проблеми. Сучасний етап розвитку криміналістики, її перспективи характеризуються активними дослідженнями та застосуванням інноваційних засобів і технологій у всіх її складових — загальній теорії криміналістики, криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці та криміналістичній методиці. Інноваційні напрями розвитку криміналістики тісно пов'язані з розв'язанням її завдань в умовах глобалізації й інформатизації цифрового суспільства та широкого впровадження інноваційних інформаційних технологій¹. Завдання криміналістики визначено її соціальною функцією — протидіяти своїми прийомами, методами й засобами кримінальним явищам. У зв'язку із цим головними завданнями криміналістики є сприяння органам правопорядку в боротьбі зі злочинністю, повне та своєчасне техніко-криміналістичне забезпечення й супровід розслідування кримінальних правопорушень, їх судового розгляду. Це завдання можна реалізувати за умови всебічного використання досягнень сучасної науки і техніки².

В умовах сьогодення формування криміналістичних знань, як зауважує В. Ю. Шепітько, залежить від розвитку науково-технічного прогресу. Крім цього, розвиток криміналістики, її тенденції зумовлені впливом світових інформаційних потоків, інтеграцією знань про можливість протидії злочинності — завдяки науково-технічним досягненням сучасності. Інформатиза-

¹ Шепітько В. Ю. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки// *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці*: мат-ли Міжнар. «круглого столу» (Харків, 12.12.2019). Харків, 2019. С. 147—150; Shevchuk V. M. Innovations in criminalistic and practice of their implementation in law enforcement activity// *Modern science: problems and innovations. The 2nd International Scientific and Practical Conference (Stockholm, 03—05.05.2020)*. Stockholm, 2020. P. 903—913 та ін.

² Герусалімов І. Є. Забезпечення використання науково-технічних досягнень у слідчій діяльності. Київ, 2000. С. 20—40; Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдєєва Г. К. та ін. Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції: монографія/за ред. В. Ю. Шепітька, В. А. Журавля. Харків, 2017. С. 3—46; Шевчук В. М. Інновації у криміналістичній техніці: сучасні можливості та проблеми застосування// *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». Одеса, 2020. № 43. С. 146—151. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.32> (дата звернення: 12.11.2020); Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К. Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю: здобутки та перспективи діяльності// *Вісник Національної академії правових наук України*. Харків, 2013. № 2 (73). С. 308—314 та ін.

ція соціального середовища фактично сприяє технологізації криміналістики, розробленню та впровадженню інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій. Враховуючи наведене, нині відбуваються докорінні зміни й запроваджуються інноваційні підходи у криміналістичне забезпечення органів правопорядку¹. Тому створення та запровадження інноваційних криміналістичних продуктів у сучасних умовах є одним з пріоритетних завдань криміналістики й нагальною потребою практики.

Зрозуміло, що розроблення цієї проблематики є доволі актуальним і значущим як в теоретичному, так і в практичному сенсі. У криміналістичній доктрині та практиці протидії злочинності проблеми створення, впровадження й застосування інновацій у практичній діяльності органів кримінальної юстиції завжди були і залишаються найважливішими завданнями². Водночас у сучасних реаліях у цій царині знань існує низка дискусійних проблем стосовно дослідження інновацій у криміналістиці та проблем їх запровадження у практику слідчої, судової й експертної діяльності. Окремого поглибленого вивчення, критичного аналізу та подальшого наукового розроблення потребують методологічні проблеми формування наукових засад криміналістичної інноватики як одного з доволі нових наукових напрямів у криміналістиці, що тільки формується.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Наукове підґрунтя дослідження склали праці науковців-криміналістів, присвячені розробленню інноваційних напрямів розвитку криміналістичної науки й розгляду окремих її дискусійних питань, пов'язаних з актуальними проблемами формування наукової концепції інновацій у криміналістиці та виокремлення пріоритетних напрямів таких розробок: Г. К. Авдєєвої, В. Л. Григоровича, Н. І. Долженко, М. В. Жижиної, В. А. Журавля, В. О. Коновалової, І. І. Когутича, М. В. Салтєвського, Д. К. Таряника, Н. Б. Нечаєвої, Г. В. Федорова, Ю. В. Черноуса, В. Ю. Шепітька та ін.³ Водночас досі недостатньо

¹ Шепітько В. Ю. Проблеми оптимізації науково-технічного забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження: мат-ли наук. конф. за рез-ми роботи фахівців НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса за фундамент. темами у 2018 р. (Харків, 26.03.2019). Харків, 2019. С. 144.

² Берназ П. В. Інновації — основа криміналістичного забезпечення діяльності з розслідування злочинів//*Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 4. С. 50 ; Шевчук В. М. Криміналістика: традиції, новації, перспективи: добірка наук. пр./упоряд. Н. А. Чмутова. Харків, 2020. 1280 с. ; Шепітько В. Ю. Завдання криміналістики в умовах глобальних загроз та еволюційних перетворень злочинності//*Криміналістика і судєбна експертиза: наука, обучение, практика: мат-ли наук.-практ. конф. Міжнар. конгресу криміналістів* (Одеса, 13—15.09.2018): у 2 т. Одеса, 2018. Т. 1. С. 14—26 та ін.

³ Долженко Н. И., Таряник Д. К. Инновации в криминалистическом обеспечении раскрытия и расследования преступлений: некоторые проблемы внедрения и пути их решения//*Научный альманах*. Тамбов. 2017. № 5-1 (31). С. 274 ; Жижина М. В. Инновации в криминалистике и судебной экспертизе//*Судєбная експертиза:*

досліджено цілу низку питань, визначальних для розроблення проблем криміналістичної інноватики як нового наукового напрямку в криміналістиці, зокрема й проблему розроблення та формування теоретико-методологічних засад криміналістичної інноватики, її функцій, завдань і перспектив впровадження положень цієї концепції у правозастосовну практику.

Вивчення й аналіз криміналістичної літератури свідчить про те, що до сьогодні у криміналістиці бракує спеціальних досліджень проблем розроблення та формування криміналістичної інноватики як окремої криміналістичної теорії. Варто зауважити, що лише в окремих працях науковців згадано про потребу дослідити окремі положення криміналістичної інноватики, інновацій у криміналістиці та проблеми їх застосування у правозастосовній практиці, та й то — лише як постановка проблеми (О. Х. Волинський, М. В. Жижина, В. Ю. Сокол та ін.)¹. Крім того, простежуються тенденції значного відставання теоретичних розробок від практики застосування криміналістичних інновацій у правозастосовній діяльності органів кримінальної юстиції. Згадані обставини зумовлюють необхідність

российский и международный опыт: сб. Междунар. науч.-практ. конф. (Волгоград, 23—24.05.2012). Волгоград, 2012. С. 22—27; Журавель В. А. Окремі вчення в структурі загальної теорії криміналістики//*Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. пр. Харків, 2018. Вип. 18. С. 9—21. URL: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.02> (дата звернення: 12.11.2020)*; Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдєєва Г. К. та ін. Знач. твір. С. 15; Когутич І. І. Тенденції пристосування криміналістичних знань у здійсненні судочинства//*Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2013. Вип. № 57. С. 338*; Нечаєва Н. Б. Інновації в криміналістиці//*Ленинградский юридический журнал. 2013. № 2 (32). С. 158*; Сокол В. Ю. Инновационная деятельность как объект криминалистических исследований//*Проблемы в российском законодательстве: юрид. журн. 2008. № 1. С. 378—379*; Шевчук В. М. Методологічні проблеми формування понятійного апарату криміналістичної інноватики//*Вісник Національної академії правових наук України. 2020. Т. 2. С. 170—183. URL: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(2\).2020.170-183](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(2).2020.170-183) (дата звернення: 12.11.2020)*; Його ж. Інноваційні напрямки розвитку криміналістики//*Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці: мат.-ли Міжнар. «круглого столу» (Харків, 12.12.2019). Харків, 2019. С. 142—147*; Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдєєва Г. К. Інновації в криміналістиці та їх впровадження в діяльність органів досудового слідства//*Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр./редкол.: В. І. Борисов та ін. Харків, 2011. Вип. 21. С. 44—45*; Федоров Г. В., Григорович В. Л. Инновационные направления развития криминалистики: монография/под ред. Г. В. Федорова. Москва, 2012. 272 с. та ін.

¹ Вольський А. Ф. Инновационная сущность криминалистического обеспечения расследования преступлений//*Вестник криминалистики. Москва, 2011. Вип. 3 (39). С. 26—29*; Жижина М. В. Инновационный путь развития криминалистики на современном этапе//*Там же. 2012. Вип. 1 (41). С. 18—24*; Сокол В. Ю. Науковедческие проблемы криминалистики//*Общество и право. 2008. № 1 (19). С. 218—220*; Его же. Инновационная деятельность как объект . . . та ін.

комплексного підходу до дослідження розглядуваної проблематики й потребують суттєвої активізації подальших наукових розробок у цій царині знань.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних засад криміналістичної інноватики як нового наукового напрямку у криміналістиці, визначення її поняття, функцій, завдань, окреслення перспективних напрямів досліджень і забезпечення впровадження її положень у правозастосовну практику. Поставлено за мету сформулювати її поняття, функції та завдання, визначити пріоритетні напрями досліджень означеної проблематики.

Викладення основного матеріалу дослідження. Останнім часом у криміналістичній літературі простежується певна тенденція підвищеної зацікавленості науковців-криміналістів окремими проблемами наукознавчих засад криміналістики, проте, такий інтерес, як і раніше, обмежується проведенням наукових розробок, пов'язаних переважно з дослідженням об'єкта та предмета криміналістики, функцій, завдань, принципів і законів розвитку криміналістики. Водночас украй бракує ґрунтовних наукових досліджень з проблем трансформування криміналістичних знань у практичну діяльність, механізмів реалізації криміналістичної теорії у практику, проблем впровадження криміналістичних інновацій у практичну діяльність правоохоронних органів, визначення ролі криміналістичних інноваційних процесів для підвищення ефективності розслідування злочинів, судового розгляду тощо, тобто певного кола питань, що належать до проблем криміналістичного забезпечення практичної діяльності органів правопорядку, які значно посилюють *практичне спрямування криміналістичних інновацій і їх впровадження у практику*.

Аналіз криміналістичної літератури та слідчої і судової практики свідчить про те, що нині складається парадоксальна ситуація, за якої сучасна криміналістика, розробляючи свої рекомендації, зокрема й криміналістичні інновації, спрямовані на оптимізацію кримінального провадження, цілеспрямовано не досліджує питання, присвячені їх впровадженню у практичну діяльність¹. Водночас зрозуміло, що проблеми впровадження криміналістичних інновацій у практику є принципово важливими, оскільки, по-перше, це пов'язано з прикладною функцією криміналістики, а по-друге, останні десятиліття характеризуються тим, що доволі багато криміналістичних інновацій іще не реалізовано на практиці. Причини останнього різні: вони мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер (зокрема,

¹ Жижина М. В. Указ. соч. ; Шевчук В. М. Актуальні проблеми криміналістики у сучасних умовах//*Korszerű műszerek és algoritmusai tapasztalati és elméleti tudományos kutatási: tudományos művek gyűjteménye a nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencia anyagával* (Budapest, 18.09.2020). Budapest, 2020. Н. 3. Р. 90—96. URL: <https://doi.org/10.36074/18.09.2020.v3.33> (дата звернення: 12.11.2020) ; Його ж. Сучасний стан та тенденції розвитку криміналістики: актуальні проблеми сьогодення//*Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. С. 234—246 та ін.

як через очевидну непрактичність або надуманість таких криміналістичних рекомендацій та інновацій, так і через неможливість їх застосування у практичній діяльності або їх незатребуваність тощо). Причини такого незапровадження та незатребуваності криміналістичних інновацій, на нашу думку, мають стати предметом окремих криміналістичних досліджень.

До того ж узагальнення й аналіз слідчої практики свідчать про вочевидь низький рівень використання інновацій у досудовому слідстві. Так, за результатами анкетування слідчих прокуратури України, причинами такого стану речей є відсутність інноваційних розробок, придатних для запровадження у слідчу діяльність (про це зауважили 52,4 % опитаних), науково-практичних рекомендацій з їх використання (4,1 %) та навичок використання цих інновацій слідчими (2,7 %), а також недосконалість наявних засобів (9,6 %), недостатня компактність нових техніко-криміналістичних засобів (3,1 %) та ін. Лише 39,3 % респондентів під час провадження досудового слідства послуговуються новітніми технологіями з накопичення, оброблення й використання криміналістично значущої інформації, а саме: інформаційними базами даних (36,5 %); базою законодавства України (38,3 %); криміналістичними обліками (20,0 %); автоматизованим робочим місцем слідчого (12,1 %); електронними довідниками (21,7 %). Серед причин гальмування інноваційних розробок у криміналістиці та впровадження їх у слідчу практику називають також брак знань співробітників слідчих органів у цій галузі й відсутність можливості їх здобути, професійну деформацію або неправильне ставлення до творчих осіб і всього нового, передового та ін.¹

Отже, викладене ще раз підтверджує доцільність і необхідність виокремлення (як самостійного завдання криміналістики) наукового забезпечення впровадження у практичну діяльність розроблених криміналістикою інноваційних продуктів, методів, прийомів і засобів. Ми вважаємо, що виокремлення та постановка такого завдання, його дослідження суттєво вплинуть на розроблення інноваційних продуктів, дієвих криміналістичних рекомендацій практичного спрямування, визначать зміст і напрями інноваційного розвитку криміналістики.

На нашу думку, названі обставини обумовлено методологічними прорахунками у криміналістиці, що не дають змоги розрізнити криміналістичну новацію, нововведення й інновацію, а також виокремити у самостійний об'єкт досліджень інноваційну криміналістичну діяльність. У цьому й полягає необхідність посилення практичної складової сучасних криміналістичних досліджень і правильного розуміння інновацій у криміналістиці. Ми вважаємо, що під криміналістичними інноваціями слід розуміти розроблені, впроваджені та застосовані на практиці новітні техніко-, тактико-, методико-криміналістичні засоби, що є результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок, утілених у вигляді нового продукту (продукції), технології, послуги, рішення, які кваліфіковані спеціальні

¹ Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдєєва Г. К. Знач. твір. С. 41.

суб'єкти застосовують у практичній діяльності та які спрямовані на ефективне розв'язання криміналістичних завдань і забезпечення оптимізації, підвищення якості й результативності правозастосовної практики.

З огляду на викладене, розв'язання криміналістикою завдання *впровадження розроблених нею криміналістичних інновацій* передбачає вирішення і всебічне вивчення у предметі криміналістики самостійної, однорідної групи закономірностей, що характеризують використання на практиці розроблених криміналістикою методів, прийомів і засобів оптимізації досудового розслідування та судового розгляду — закономірностей діяльності з розроблення криміналістичних інновацій та впровадження їх у практику протидії сучасним викликам злочинності. Тому, на нашу думку, у криміналістиці повинна існувати система наукових положень, об'єднаних у криміналістичну теорію, що забезпечують перехід від системи наукового знання і запровадження їх у практичну діяльність з метою оптимізації процесу реалізації криміналістичних рекомендацій. Ми вважаємо, така теорія може називатися «криміналістичною інноватикою». *Криміналістична інноватика* є окремою галуззю наукових знань, вона пов'язана з теорією інноватики (соціальною та юридичною інноватикою). Тому існує нагальна потреба розроблення та формування криміналістичної інноватики як окремої криміналістичної теорії.

Сьогодні дискусійним залишається більшість питань, які є визначальними у формуванні криміналістичної інноватики, зокрема щодо поняття й сутності криміналістичних інновацій, їхніх ознак, функцій, принципів формування та реалізації, класифікації, етапів їх життєвого циклу, визначення місця у системі криміналістики, виокремлення чинників-детермінантів, що зумовлюють розроблення та впровадження криміналістичних інновацій в практику, а також проблеми впровадження їх у практику, ефективність і результативність таких інновацій. На ці й багато інших проблемних питань необхідно аргументовано відповісти, саме це зумовлює необхідність розроблення теорії та методології наукової концепції криміналістичної інноватики.

У зв'язку із цим заслуговують на увагу дослідження криміналістичної інноватики на підставі загальнотеоретичних підходів, що забезпечують пояснення й обґрунтування таких фундаментальних першооснов будь-якої окремої наукової теорії, як її генезис, сутність, факт, гіпотеза й теоретична побудова¹. Важливо на теоретичному рівні вивчити й розкрити закономірності функціонування усіх етапів життєвого циклу інновацій

¹ Журавель В. А. Зазнач. твір ; Shevchuk V. Modern problems of formation and prospects for researching the concept of criminalistic innovation//*Tendances scientifiques de la recherche fondamentale et appliquée: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la conférence scientifique et pratique internationale* (Strasbourg, 30.10.2020). Strasbourg, 2020. Vol. 2. P. 67—72. URL: <https://doi.org/10.36074/30.10.2020.v2.20> (дата звернення: 12.11.2020).

в криміналістиці: починаючи від створення, запропонування, запровадження — і завершуючи впровадженням, постійним використанням інновацій у практичній діяльності та їх поширенням. Повноцінний розвиток окремої теорії в криміналістиці має бути обґрунтований предметом та об'єктом її дослідження, а також методами, які при цьому використовують. Важливими є також питання визначення місця цієї теорії в криміналістичній систематичності, її структури та функцій.

З огляду на викладене, на нашу думку, процес побудови такої криміналістичної теорії поки не можна визнати завершеним через значну кількість неузгоджених і дискусійних питань, про які ми вже згадували. У зв'язку із цим вважаємо, що до сьогодні концепція криміналістичної інноватики ще не досягла рівня окремої криміналістичної теорії й перебуває у стадії формування.

Визначаючи рівень сформованості певної криміналістичної теорії, необхідно спиратися на загально-філософські підходи до розв'язання цієї проблеми. Зокрема, П. В. Копнін зазначав, що знання, аби стати теорією, має досягти у своєму розвитку певної зрілості. Теорія має містити не лише опис відомої сукупності фактів, а й їх пояснення, виокремлення закономірностей, яким їх підпорядковано. Немає пояснення — немає й теорії¹. Керуючись наведеними положеннями, Р. С. Белкін констатує, що окремою криміналістичною теорією не може бути будь-яка сукупність окремих теоретичних положень, нехай навіть вельми значущих і таких, що цілком стосуються предметної галузі криміналістичної науки. Окремі теоретичні побудови тільки тоді можна об'єднати в окрему криміналістичну теорію, коли вони належать лише до чітко визначеної сукупності явищ, до того ж органічно пов'язаних між собою. У межах окремих теоретичних положень пізнання може дійти до знання окремих закономірностей предмета; об'єктивний же зв'язок цих закономірностей, тобто знання закономірностей більш поглибленої сутності, — це вже рівень окремої криміналістичної теорії².

Зазначені положення слід вважати фундаментальними, відправними для подальшого дослідження проблем криміналістичних інновацій у межах формування окремої криміналістичної теорії, де передусім постають питання щодо предмета, об'єкта й методу цієї теорії³.

Зауважимо, що *предметом* окремої криміналістичної теорії виступають певні закономірності об'єктивної дійсності з-поміж тих, які вивчає криміналістика загалом. Предметом криміналістичної інноватики є закономірності розроблення криміналістичних інновацій, запровадження,

¹ Копнин П. В. Дialeктика как логика и теория познания. Москва, 1973. С. 260.

² Белкин Р. С. Курс криминалистики: учеб. пособ. для вузов. 3-е изд., доп. Москва, 2001. С. 285.

³ Его же. Курс криминалистики: в 3 т. Т. 2: Частные криминалистические теории. Москва, 1997. С. 19—23.

реалізації та застосування їх у правничу практику та їх відображення у джерелах інформації. Розглядаючи предмет криміналістичної інноватики, вважаємо за можливе підтримати позицію В. Ю. Сокола та визначити у предметі теорії криміналістичної інноватики три групи закономірностей:

- 1) закономірності розроблення криміналістичних інновацій, зокрема поняття криміналістичної інновації, її ознак, критеріїв, співвідношення інноваційних підходів із традиційними, дослідження етапів створення таких інновацій, їх класифікації, а також джерела інноваційних ідей у криміналістиці, правове забезпечення створення криміналістичних інновацій, суб'єктів розроблення криміналістичних інновацій та ін. (*криміналістична неологія*);
- 2) закономірності та особливості сприйняття й оцінювання криміналістичних інновацій науковцями і практиками, їх готовності до сприйняття й оцінювання пропонувананих криміналістичних інновацій та ін. (*криміналістична аксіологія*);
- 3) закономірності та особливості впровадження й застосування на практиці криміналістичних інновацій, причини не впровадження і/або неефективного їх застосування, рекомендації з підвищення результативності процесу впровадження таких інновацій (*криміналістична праксеологія*)¹.

Об'єкт криміналістичної інноватики має складну структуру і являє собою як саму криміналістичну інновацію, так і ті зв'язки й відносини, що виявляються під час її розроблення, впровадження, практичної реалізації та застосування — це з одного боку, а з іншого — злочинна діяльність, яка тісно пов'язана з діяльністю з виявлення, розслідування, судового розгляду й запобігання злочинам зокрема та правозастосовною діяльністю загалом. Об'єктом зазначеної окремої теорії є два види діяльності (злочинна і правозастосовна), які впливають на особливості розроблення, впровадження й застосування криміналістичних інновацій, етапів їх життєвого циклу, форм і можливостей формування та реалізації інновацій у криміналістиці, чинників-детермінантів, що зумовлюють розроблення та впровадження конкретних різновидів таких інновацій у практику, механізм їх реалізації та функціонування.

На нашу думку, у межах правозастосовної діяльності можна говорити про спеціальний вид діяльності — інноваційну криміналістичну діяльність: діяльність уповноважених на те осіб зі створення (розроблення), запровадження, реалізації та застосування на практиці криміналістичних інновацій. Ідеться, з одного боку, про таких спеціальних суб'єктів, як розробники, а з іншого — споживачі таких інновацій. Розробниками є суб'єкти, які беруть участь у створенні, впровадженні й реалізації інновації (науковці, «технарі», новатори та ін.). Споживачами виступають спеціальні суб'єкти (слідчий, суддя, експерт та ін.), наділені спеціальними функціональними

¹ Сокол В. Ю. Указ. соч.

повноваженнями із застосування цих інновацій, які здобули кваліфіковану фахову підготовку, мають знання та практичні навички застосування таких інновацій. Іншими словами, споживачами є суб'єкти, які беруть участь у процесі застосування криміналістичної інновації. До того ж вони можуть регулювати, стимулювати, контролювати й забезпечувати інноваційну діяльність, використовуючи такі інновації¹. Вочевидь, інноваційна криміналістична діяльність (як самостійний об'єкт криміналістичних досліджень) має забезпечувальний (обслуговуючий) характер щодо діяльності із розслідування злочинів і судового розгляду, правозастосовної діяльності.

Метод — це система пізнавальних прийомів, що їх використовують як для побудови самої теорії, так і для застосування її положень у певній практичній діяльності². Щодо теорії криміналістичної інноватики, то він виступає водночас і як об'єкт досліджень цієї теорії, і як власний її метод.

Отже, з огляду на висловлені методологічні положення, сьогодні ще рано говорити про створення окремої криміналістичної теорії інновацій. Ми вважаємо, що в сучасних реаліях формується нова теоретична побудова, яка дає змогу образно уявити окрему криміналістичну теорію інновацій у системі криміналістики. Уже накопичено теоретичні знання і значний досвід практики розроблення та впровадження інновацій у діяльність органів правопорядку, що дає змогу констатувати існування передумов для формування криміналістичної теорії інновацій.

Вважаємо, що досліджувати концептуальні основи інновацій у криміналістиці необхідно за двома напрямками. Перший передбачає вивчення й дослідження сутності інновацій у криміналістиці та їхніх ознак, наукових і методологічних основ, історії розвитку, структури, функцій та класифікації інновацій, місця цієї теорії у системі криміналістики, взаємозв'язку з рештою галузей криміналістичного й іншого наукового знання, судовою, слідчою та експертною практикою. Другий напрям — особливості розроблення та функціонування окремих видів інновацій, етапів їхнього життєвого циклу, форм і можливостей формування та реалізації інновацій у криміналістиці, чинників-детермінантів, що зумовлюють розроблення та впровадження інновацій у практику, а також проблеми впровадження їх у практичну діяльність для розв'язання криміналістичних завдань, зважаючи на ефективність і результативність таких інновацій.

У зв'язку із цим можна стверджувати, що сьогодні в криміналістиці *створено наукові передумови для розроблення та формування криміналістичної інноватики*; такі дослідження в сучасних умовах є перспективним інноваційним напрямом розвитку криміналістики, що потребує наукового розроблення. Ці питання стоять на порядку денному та є підґрунтям для

¹ Ковтуненко К. В. Роль учасників інноваційної діяльності в процесі використання інноваційних розробок//*Економіка харчової промисловості*: наук. журн. Одеса, 2013. № 2 (18). С. 63—66.

² Белкин Р. С. Указ. соч. С. 22.

подальших пошуків науковців-криміналістів. Тому на нинішньому етапі розвитку криміналістики доволі актуальною й важливою є проблема розроблення окремої криміналістичної теорії інновацій — криміналістичної інноватики¹. Подальші дослідження цієї наукової концепції збагатять теорію криміналістики, забезпечать передумови для появи нових підходів до розв'язання важливих проблем загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки, тактики й методики, спрямованих на оптимізацію слідчої, судової й експертної діяльності.

Криміналістична інноватика — окрема криміналістична теорія, що містить систему теоретичних і практичних знань про криміналістичні інновації, їхні ознаки, види, роль і призначення, етапність розроблення, впровадження й застосування, особливості функціонування, зв'язки та відносини між суб'єктами таких інновацій (розробниками і споживачами), особливості взаємодії з рештою учасниками інноваційного процесу, засновану на дослідженні закономірностей розроблення, впровадження, реалізації та застосування таких інновацій, їх відображення у джерелах інформації, які слугують основою створення інноваційних засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінювання й використання доказів з метою забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної практики та розв'язання криміналістичних завдань.

Криміналістичну інноватику слід розглядати як один з наукових напрямів у криміналістиці, що формується. Така наукова концепція має яскраво виражений синтетичний характер, а її створення є результатом дії закону інтеграції та диференціації знань у криміналістиці. Криміналістична інноватика об'єднує не лише власне криміналістичні знання про інновацію, а й положення інших галузей знань. Використання таких знань у криміналістиці відбувається як у «чистому вигляді», так і до їх адаптації та творчого пристосування щодо розв'язання криміналістичних завдань. Криміналістичні дослідження проблеми криміналістичної інноватики повинні базуватися на наукових положеннях не тільки криміналістики й теорії криміналістичної інноватики, а й інших галузей знань, передусім філософії, психології, економіки, інноватики, кримінології, кримінального права, кримінального процесу, юридичної психології та ін., а також на пізнанні економічних, соціальних, технічних, технологічних, організаційних та інших аспектах інноватики.

Слід враховувати показники стану сучасної злочинності, структури й динаміки вчинення злочинів, окремих її різновидів, причини й умови, що сприяють злочинній діяльності окремих осіб та ін. Серед усіх інтегрованих до структури криміналістики специфічних галузевих знань про інновацію особ-

¹ Шевчук В. М. Інноваційні криміналістичні продукти у правозастосовній діяльності: поняття, ознаки та проблеми впровадження у практику//*Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2020. Т. XXVI. С. 139—155. URL: <https://doi.org/10.32837/npuola.v26i0.671> (дата звернення: 12.11.2020).

ливе місце посідають положення інноватики, що сприяли виокремленню криміналістичної інноватики як самостійного об'єкта наукового пізнання, формуванню та становленню окремого криміналістичного вчення, присвяченого цьому об'єкту. Тому криміналістична інноватика акумулює концептуальні положення інноватики, її методи й засоби, понятійний апарат, властивості й ознаки інновацій, специфічну інноваційного процесу та її етапи, класифікаційні підходи до поділу на види інновацій, їх роль і призначення, характер зв'язків і відносин між суб'єктами, що беруть участь у розробленні, впровадженні та застосуванні інновацій, проблеми ефективності й результативності їх застосування тощо.

До основних функцій криміналістичної інноватики як наукового напрямку належать:

- 1) дослідження закономірностей розроблення, впровадження, реалізації та застосування криміналістичних інновацій, їх відображення у джерелах інформації, які слугують основою створення інноваційних криміналістичних засобів;
- 2) активізація дослідження феномену криміналістичної інновації в досудовому розслідуванні, судовому розгляді, правозастосовній діяльності, її ролі та призначення; функціональний аналіз інноваційної криміналістичної діяльності;
- 3) дослідження особливостей розроблення, впровадження і функціонування окремих видів криміналістичних інновацій, етапів їх життєвого циклу, форм і можливостей їх реалізації та застосування для ефективного розв'язання криміналістичних завдань, забезпечення оптимізації, підвищення якості й результативності правозастосовної діяльності;
- 4) розроблення рекомендацій з побудови прогностичних моделей імовірних результатів та ефективності застосування інновацій у процесі розслідування, судового розгляду, правозастосовної діяльності й запобігання злочинам;
- 5) дослідження засобами криміналістичного аналізу відносин і зв'язків, що виявляються під час її розроблення, впровадження та практичної реалізації й застосування системи «розробник — споживач — інновація — результат» з метою підвищення якості та результативності правозастосовної практики і розв'язання криміналістичних завдань;
- 6) розроблення й дослідження закономірностей впливу злочинної діяльності на необхідність і затребуваність у розробленні й застосуванні конкретних інноваційних криміналістичних продуктів і їх взаємозв'язку із правозастосовною діяльністю;
- 7) виявлення й дослідження чинників-детермінантів, що зумовлюють розроблення та впровадження інновацій у практику, а також ефективність їх застосування;
- 8) удосконалення класифікацій різновидів інновацій з урахуванням певних критеріїв і напрямів застосування на практиці й у криміналістичній науці;

9) розроблення *інноваційних засад криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності*, яке містить, з одного боку, сукупність інноваційних криміналістичних засобів і прийомів їх застосування та діяльність певних суб'єктів щодо використання інновацій у практиці, а з іншого — систему наукових положень, які вивчають закономірності інноваційної криміналістичної діяльності, результати якої спрямовано на ефективне розв'язання практичних завдань.

Криміналістичну інноватику також слід розглядати як *специфічну діяльність* уповноважених законом суб'єктів, що здійснюється на підставі застосування інноваційних криміналістичних засобів, утілених у вигляді нових технологій, продукції, послуг, рішення та ін., які спрямовані на забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної практики й розв'язання криміналістичних завдань.

Практичне застосування криміналістичних інновацій здійснюють спеціальні суб'єкти, що забезпечує кваліфікованість, ефективність і результативність використання розроблених та впроваджених у практику інноваційних засобів. Водночас суб'єктами криміналістичної інноватики у відповідних видах і формах її застосування є слідчі, експерти, прокурори, судді, співробітники оперативних підрозділів. У зв'язку з цим слід розрізняти такі види інноваційної діяльності:

- 1) слідча інноватика — її здійснює слідчий під час розслідування злочинів;
- 2) експертна інноватика — має місце під час залучення спеціаліста або експерта і проведення судових експертиз;
- 3) судова інноватика — її провадять під час розгляду кримінальних проваджень у суді;
- 4) оперативна інноватика — її застосовують співробітники оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукової діяльності.

Новим напрямом досліджень може стати застосування криміналістичної інноватики в діяльності детективів НАБУ та інших структур. Крім цього, із прийняттям Закону України «Про приватну детективну діяльність» постає необхідність у розробленні теоретико-практичних питань застосування проблем криміналістичної інноватики в діяльності приватних детективів¹.

Водночас у сучасних реаліях доволі актуальним є комплексний підхід до дослідження проблем створення й застосування інноваційних засобів, прийомів і методів у різних видах судочинства (кримінального, адміністративного, цивільного, господарського), юридичної практики (слідчій, судовій, експертній, адвокатській, прокурорській та ін.) та в окремих напрямках

¹ Див.: Про приватну детективну діяльність: проект Закону від 04.02.2020 р. № 3010. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68051 (дата звернення: 04.09.2020).

людської діяльності (з одного боку — у злочинній, з іншого — у діяльності органів правопорядку й суду в протидії злочинності)¹. Як вбачається, застосування таких методологічних підходів створює певні перспективи й можливості значного розширення меж застосування криміналістичних знань та інноваційних криміналістичних засобів в умовах інформатизації, діджиталізації та технологізації сучасного суспільства. Однак, не слід обмежуватися лише сферою досудового розслідування (як традиційно у багатьох криміналістичних джерелах це питання розглядають), адже це, на нашу думку, є не зовсім правильним та сьогодні потребує уточнення, перегляду таких підходів і подальших наукових досліджень з цієї проблематики.

Виходячи із цього, можемо дійти висновку про розширення можливостей використання криміналістичної інноватики у галузях правозастосування, які не пов'язані із розслідуванням і профілактикою злочинів. Ідеться про значне розширення меж інноваційного криміналістичного забезпечення, тому можна говорити про використання криміналістичної інноватики у різних сферах правозастосування.

З огляду на викладене, криміналістичні інновації застосовують спеціальні суб'єкти, яких наділено певними повноваженнями та які здобули кваліфіковану фахову підготовку, мають знання та практичні навички використання таких інновацій. Зокрема, одним із напрямів правозастосування є діяльність органів кримінальної юстиції. У цьому сенсі вирішальне значення для з'ясування сутності інноваційної діяльності у кримінальному провадженні має не тільки їхній різновид, зміст і обсяг, а й суб'єкт, що їх застосовує. Розвиваючи цю думку, зазначимо, що суб'єктивний бік криміналістичної інноватики також виявляється у визначенні суб'єкта, діяльність якого супроводжується застосуванням інноваційних криміналістичних засобів.

Отже, можемо говорити про застосування криміналістичної інноватики в діяльності як поліції, так і решти органів, що належать до системи кримінальної юстиції (зокрема, суду). Тому доцільно виокремити застосування криміналістичної інноватики у діяльності органів правопорядку як загалом, так і окремих суб'єктів, тобто йдеться про певні види інноваційної криміналістичної діяльності². Відповідно до суб'єктів, діяльність яких потребує застосування інноваційних криміналістичних засобів, можна виокремити такі рівні криміналістичної інноватики:

- 1) у правозастосовній діяльності загалом;
- 2) у діяльності органів кримінальної юстиції;

¹ Когутич І. І. Знач. твір.

² Шевчук В. М. Інноваційні засади криміналістичного забезпечення діяльності органів правопорядку: постановка проблеми//*Paradigmatic view on the concept of world science: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific Conference (Toronto, 21.08.2020)*. Toronto, 2020. Vol. 2. P. 139—144. URL: <https://doi.org/10.36074/21.08.2020.v2.51> (дата звернення: 12.11.2020).

- 3) у діяльності окремих відомств (органів системи МВС України, Служби безпеки України, органів прокуратури тощо);
- 4) у діяльності окремих суб'єктів (слідчих, детективів, працівників оперативних підрозділів, експертів).

Зі свого боку, за сферою реалізації криміналістичної інноватики можна виокремити такі рівні у забезпеченні:

- судочинства за окремими галузями (кримінального провадження, адміністративного, цивільного, арбітражного, господарського судочинства);
- окремих стадій і проваджень у кримінальному процесі (досудового розслідування й судового провадження);
- розслідування окремих видів злочинів;
- тактики провадження окремих слідчих (розшукових) дій;
- тактики негласних слідчих (розшукових) дій;
- тактики оперативно-розшукової діяльності.

Викладене дає змогу стверджувати, що криміналістична інноватика є доволі широким, комплексним поняттям, яке, з одного боку, містить сукупність інноваційних криміналістичних засобів і прийомів їх застосування для збирання, дослідження, оцінювання й використання доказів, і діяльність суб'єктів доказування щодо створення належних умов для ефективного використання зазначених засобів у правозастосовній практиці, а з іншого — систему наукових положень, які вивчають закономірності такої інноваційної діяльності (включно із впливом злочинної діяльності), результати якої спрямовано на розв'язання практичних завдань щодо застосування криміналістичних інновацій у діяльності органів правопорядку. Відповідно, криміналістичну інноватику слід розглядати як науковий напрям, а також як специфічну діяльність уповноважених законом суб'єктів.

Як новий науковий напрям у криміналістиці, криміналістична інноватика містить систему теоретичних і практичних знань про криміналістичні інновації, їхні ознаки, види, роль і призначення, етапність розроблення, впровадження та застосування, особливості функціонування, зв'язки й відносини між суб'єктами таких інновацій (розробниками та споживачами), засновану на дослідженні закономірностей розроблення, впровадження, реалізації та застосування таких інновацій, їх відображення у джерелах інформації, які слугують основою створення інноваційних засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінювання та використання доказів з метою забезпечення оптимізації, підвищення якості й результативності правозастосовної практики і розв'язання криміналістичних завдань ¹.

¹ Шепитько В. Ю. Криміналістика XXI века: предмет познания, задачи и тенденции в новых условиях // *Современное состояние и развитие криминалистики*: сб. науч. тр./под ред. Н. П. Яблокова и В. Ю. Шепитько. Харьков, 2012. С. 43—45 ; Shevchuk V. M. Criminalistic innovation: modern problems of formation and prospects for research // *Perspectives of world science and education: abstracts of VIII International*

Методологічним підґрунтям розроблення і впровадження криміналістичних інновацій у правозастосування є діяльнісний, системно-структурний і технологічний підходи, використання яких є перспективним для формування окремої криміналістичної теорії — криміналістичної інноватики. Важливо зазначити, що комплексний підхід у розробленні та формуванні основних понять криміналістичної інноватики, її функцій і завдань є методологічним фундаментом для подальших досліджень цієї проблематики. Тому в реаліях сьогодення перед криміналістикою та кожним з її розділів постають важливі проблеми, спрямовані на вивчення та врахування сучасних інноваційних досягнень науки й техніки, які ефективно можна застосовувати у протидії злочинності, щоб успішно забезпечити криміналістичними інноваціями нагальні потреби практики.

Варто зауважити, що перспективним напрямом у криміналістиці є використання *криміналістичної інноватики у різних сферах правозастосування*, що дасть змогу розширити межі застосування криміналістичних знань у різних видах юридичної практики, що в сучасних реаліях є доволі актуальним і потребує подальшого наукового розроблення. Підтвердженням цього можуть стати численні дослідження науковцями-криміналістами теоретико-прикладних проблем застосування досягнень криміналістики у судовому розгляді, у кримінальному й цивільному судочинстві, адміністративному провадженні, у прокурорській, адвокатській і нотаріальній діяльності та ін. Тому, на нашу думку, необхідно активізувати наукові дослідження проблем застосування *криміналістичної інноватики* у прокурорській, адвокатській і нотаріальній діяльності та ін.

Висновки. З огляду на викладене, можна дійти висновку, що нині криміналістикою і правозастосовною практикою накопичено, систематизовано й узагальнено доволі вагомий емпіричний матеріал, який є відправним для створення окремої теорії — криміналістичної інноватики, актуальність побудови якої не викликає жодних сумнівів. Положення криміналістичної інноватики утворюють, насамперед, систему знань, яка характеризує предметно-практичну й інформаційно-пізнавальну сторону слідчої судової, експертної та інших видів діяльності. Як і криміналістика загалом, криміналістична інноватика має прикладний характер, оскільки є науковим підґрунтям для розроблення й застосування інноваційних засобів у кримінальному провадженні, судовому розгляді, різних видах судочинства та юридичної практики (слідчої, судової, експертної, прокурорської, адвокатської, нотаріальної та ін.) — із метою оптимізації, підвищення ефективності та результативності останніх. Остаточне формування цієї теорії сприятиме нівелюванню спірних позицій науковців щодо визначення місця криміналістичних інновацій у системі криміналістики, сприятиме збагаченню загальної теорії криміналістики, забезпеченню оптимізації,

підвищенню якості й результативності правозастосовної діяльності та подальшому інноваційному, сталому розвитку криміналістичної науки.

Вбачається, що в сучасних реаліях криміналістична інноватика є одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень у криміналістиці, які потребують подальшого розвитку теоретико-методологічних засад учення про криміналістичну інноватику, а також розроблення й дослідження криміналістичної інноватики у різних сферах правозастосовної діяльності, значно розширюючи межі інноваційного криміналістичного забезпечення різних видів юридичних практик. Тому успішне розв'язання практичних завдань криміналістичної інноватики передбачає розроблення та формування методологічних засад цієї наукової концепції, її понятійно-категоріального апарату, а також врахування особливостей цього процесу та перспектив їх розроблення, впровадження і проблем застосування у правозастосовній діяльності.

References

- Belkin, R. S. (1997). *Kurs kriminalistiki*: v 3 t. T. 2: Chastnye kriminalisticheskie teorii. Moscow [in Russian].
- Belkin, R. S. (2001). *Kurs kriminalistiki*: ucheb. posob. dlia vuzov. 3-e izd., dop. Moscow [in Russian].
- Bernaz, P. V. (2015). Innovatsii — osnova kryminalistychnoho zabezpechennia diialnosti z rozsliduvannia zlochyniv. *Pivdennoukrainskyi pravnychiy chasopys*. № 4 [in Ukrainian].
- Dolzhenko, N. I., Tarianik, D. K. (2017). Innovatsii v kriminalisticheskom obespechenii raskrytiia i rassledovaniia prestuplenii: nekotorye problemy vnedreniia i puti ikh resheniia. *Nauchnyi almanakh*. № 5—1 [in Russian].
- Fedorov, G. V., Grigorovich, V. L. (2012). *Innovatsionnye napravleniia razvitiia kriminalistiki*: monografiia. Ed.: G. V. Fedorova. Moscow [in Russian].
- Iierusalimov, I. Ye. (2000). *Zabezpechennia vykorystannia naukovo-tekhnichnykh dosi-ahnen u slidchii diialnosti*. Kyiv [in Ukrainian].
- Kohutych, I. I. (2013). Tendentsii prystosuvannia kryminalistychnykh znan u zdiisnenni sudochynstva. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Seriiia yurydychna. Vyp. № 57 [in Ukrainian].
- Kopnin, P. V. (1973). *Dialektika kak logika i teoriia poznaniia*. Moscow [in Russian].
- Kovtunenکو, K. V. (2013). Rol uchasnykiv innovatsiynoi diialnosti v protsesi vykorystannia innovatsiynykh rozrobok. *Ekonomika kharchovoji promyslovosti*: nauk. zhurn. № 2 (18). Odesa [in Ukrainian].
- Nechaeva, N. B. (2013). Innovatsii v kriminalistike. *Leningradskii iuridicheskii zhurnal*. № 2 (32) [in Russian].
- Pro pryvatnu detektyvnu diialnist*: proekt Zakonu vid 04.02.2020 r. № 3010. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68051 (data zvernennia: 04.09.2020) [in Ukrainian].
- Shepitko, V. Iu. (2012). Kriminalistika XXI veka: predmet poznaniia, zadachi i tendentsii v novykh usloviiakh. *Sovremennoe sostoianie i razvitie kriminalistiki*: sb. nauch. tr. Eds.: N. P. Iablokova i V. Iu. Shepitko. Kharkiv [in Russian].
- Shepitko, V. Yu. (2018). Zavdannia kryminalistyky v umovakh hlobalnykh zahroz ta evoliutsiynykh peretvoren zlochynnosti. *Kriminalistika i sudebnaia ekspertiza*:

- nauka, obuchenie, praktika*: materialy nauk.-prakt. konf. Mizhnar. konhresu kry-minalistiv (Odesa, 13—15.09.2018): u 2 t. Odesa. T. 1 [in Ukrainian].
- Shepitko, V. Yu. (2019). Innovatsii v kryminalistyti yak viddzerkalenna rozvytku nauky. *Innovatsiini metody ta tsyfrovi tekhnologii v kryminalistyti, sudovii ekspertyzi ta yurydychnii praktytsi*: materialy Mizhnar. «kruhloho stolu» (Kharkiv, 12.12.2019). Kharkiv [in Ukrainian].
- Shepitko, V. Yu. (2019). *Problemy optymizatsii naukovo-tekhnichnoho zabezpechennia slidchoi diialnosti v umovakh zmahalnoho kryminalnoho provadzhennia*: materialy nauk. konf. za rez-my roboty fakhivtsiv NDI vyvchennia problem zlochynnosti im. akad. V. V. Stashysa za fundament. temamy u 2018 r. (Kharkiv, 26.03.2019). Kharkiv [in Ukrainian].
- Shepitko, V. Yu., Avdieieva, H. K. (2013). Vykorystannia suchasnykh dosiahnen nauky i tekhniky u borotbi zi zlochynnistiu: zdobutky ta perspektyvy diialnosti. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 2 (73) [in Ukrainian].
- Shepitko, V. Yu., Zhuravel, V. A., Avdieieva, H. K. (2011). Innovatsii v kryminalistyti ta ikh vprovadzhenia v diialnist orhaniv dosudovoho slidstva. *Pytannia borotby zi zlochynnistiu*: zb. nauk. pr. Eds.: V. I. Borysov ta in. Kharkiv. Vyp. 21 [in Ukrainian].
- Shepitko, V. Yu., Zhuravel, V. A., Avdieieva, H. K. ta in. (2017). *Innovatsiini zasady tekhniko-kryminalistychnoho zabezpechennia diialnosti orhaniv kryminalnoi yustyt-sii*: monohrafiia. Eds.: V. Yu. Shepitka, V. A. Zhuravlia. Kharkiv [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. (2020). Modern problems of formation and prospects for researching the concept of criminalistic innovation. *Tendances scientifiques de la recherche fondamentale et appliquée*: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la conférence scientifique et pratique internationale (Strasbourg, 30.10.2020). Strasbourg. Vol. 2. URL: <https://doi.org/10.36074/30.10.2020.v2.20> (data zvernennia: 12.11.2020).
- Shevchuk, V. M. (2019). Innovatsiini napriamky rozvytku kryminalistyky. *Innovatsiini metody ta tsyfrovi tekhnologii v kryminalistyti, sudovii ekspertyzi ta yurydychnii praktytsi*: materialy Mizhnar. «kruhloho stolu» (Kharkiv, 12.12.2019). Kharkiv [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2019). Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku kryminalistyky: aktualni problemy sohodennia. *Problemy zakonnosti*. Vyp. 146 [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2020). Aktualni problemy kryminalistyky u suchasnykh umovakh. *Korszerű műszerek és algoritmusok tapasztalati és elméleti tudományos kutatási: tudományos művek gyűjteménye a nemzetközi tudomány-gyakorlati konferencia anyagaival* (Budapest, 18.09.2020). Budapest. №. 3. URL: <https://doi.org/10.36074/18.09.2020.v3.33> (data zvernennia: 12.11.2020) [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2020). Criminalistic innovation: modern problems of formation and prospects for research. *Perspectives of world science and education*: abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference. CPN Publishing Group (Osaka, 22—24.04.2020). Osaka.
- Shevchuk, V. M. (2020). Innovatsii u kryminalistychnii tekhnitsi: suchasni mozhyvosti ta problemy zastosuvannia. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Seriiia «Iurysprudentsiia». Odesa. № 43. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.32> (data zvernennia: 12.11.2020) [in Ukrainian].

- Shevchuk, V. M. (2020). Innovatsiini kryminalistychni produkty u pravozastosovnii diialnosti: poniattia, oznaky ta problemy vprovadzhenia u praktyku. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. Odesa. T. XXVI. URL: <https://doi.org/10.32837/npnuola.v26i0.671> (data zvernennia: 12.11.2020) [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2020). Innovatsiini zasady kryminalistychnoho zabezpechennia diialnosti orhaniv pravoporiadku: postanovka problemy. *Paradigmatic view on the concept of world science: Collection of scientific papers «ΛΟΗΟΣ» with Proceedings of the International Scientific Conference (Toronto, 21.08.2020)*. Toronto. Vol. 2. URL: <https://doi.org/10.36074/21.08.2020.v2.51> (data zvernennia: 12.11.2020) [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2020). *Kryminalistyka: tradytsii, novatsii, perspektyvy*: dobirka nauk. pr. Ed.: N. A. Chmutova. Kharkiv [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2020). Metodolohichni problemy formuvannia poniatiinoho aparatu kryminalistychnoi innovatyky. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. T. 2. URL: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(2\).2020.170-183](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(2).2020.170-183) (data zvernennia: 12.11.2020) [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2020). Innovations in criminalistic and practice of their implementation in law enforcement activity. *Modern science: problems and innovations*. The 2nd International Scientific and Practical Conference (Stockholm, 03—05.05.2020). Stockholm.
- Sokol, V. Iu. (2008). Innovatsionnaia deiatelnost kak obekt kriminalisticheskikh issledovani. *Probely v rossiiskom zakonodatelstve*: iurid. zhurn. № 1 [in Russian].
- Sokol, V. Iu. (2008). Naukovedcheskie problemy kriminalistiki. *Obshchestvo i pravo*. № 1 (19) [in Russian].
- Volynskii, A. F. (2011). Innovatsionnaia sushchnost kriminalisticheskogo obespecheniia rassledovaniia prestuplenii. *Vestnik kriminalistiki*. Ed.: A. G. Filippov. Moscow. Vyp. 3 (39) [in Russian].
- Zhizhina, M. V. (2012). Innovatsii v kriminalistike i sudebnoi ekspertize. *Sudebnaia ekspertiza: rossiiskii i mezhdunarodnyi opyt*: sb. Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. (Volgograd, 23—24.05.2012). Volgograd [in Russian].
- Zhizhina, M. V. (2012). Innovatsionnyi put razvitiia kriminalistiki na sovremennom etape. *Vestnik kriminalistiki*. Vyp. 1 (41) [in Russian].
- Zhuravel, V. A. (2018). Okremi vchennia v strukturi zahalnoi teorii kryminalistyky. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*: zb. nauk. pr. Kharkiv. Vyp. 18. URL: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.02> (data zvernennia: 12.11.2020) [in Ukrainian].

В. М. Шевчук

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ИННОВАТИКА: ПОНЯТИЕ, ФУНКЦИИ, ЗАДАЧИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЙ

Статья посвящена актуальным проблемам формирования криминалистической инноватики как нового научного направления в криминалистике. Исследованы теоретико-методологические основы разработки и формирования криминалистической инноватики, её функций, задач и перспектив внедрения её положений в правоприменительную практику, обозначены перспективные направления исследований рассматриваемой научной концепции.

Обосновано, что в сегодняшних реалиях заслуживают внимания исследования криминалистической инноватики, базирующиеся на общетеоретических подходах, обеспечивающих объяснение и обоснование таких фундаментальных первооснов любой частной научной теории, как её генезис, сущность, факт, гипотеза и теоретическое построение. Указывается, что уровень сформированности и обоснованности любой научной теории, в том числе и криминалистической инноватики, определяется степенью и уровнем разработанности её теоретико-методологических основ.

Отмечено, что процесс построения криминалистической инноватики как частной криминалистической теории пока нельзя признать завершённым из-за множества несогласованных и дискуссионных вопросов, из-за чего по состоянию на сегодняшний день концепция криминалистической инноватики ещё не достигла уровня частной криминалистической теории и находится пока в стадии формирования. Поэтому важно теоретически изучить и раскрыть закономерности функционирования всех этапов жизненного цикла инноваций в криминалистике, начиная от создания, внедрения и заканчивая их применением на практике. Указано, что значимыми являются вопросы определения места рассматриваемой теории в криминалистической систематике, её задач и функций. Утверждается, что сегодня в криминалистике созданы научные предпосылки для разработки и формирования криминалистической инноватики, и такие исследования в современных условиях представляют собой перспективное инновационное направление развития криминалистики, требующее дальнейших научных разработок.

Методологической основой разработки и внедрения криминалистических инноваций в правоприменение являются деятельностный, системно-структурный и технологический подходы, использование которых перспективно для формирования отдельной криминалистической теории — криминалистической инноватики. Комплексный подход к разработке и формированию криминалистической инноватики станет методологическим фундаментом для дальнейших исследований этой проблематики. Обоснованы новые научные подходы по решению исследуемых дискуссионных вопросов и определены перспективные направления исследований обозначенной проблематики.

Ключевые слова: инновации в криминалистике, криминалистическая инноватика, инновационные направления развития криминалистики, задачи и функции криминалистической инноватики, криминалистическая инновация.

V. Shevchuk

**FORENSIC INNOVATION: CONCEPTS, FUNCTIONS, TASKS
AND RESEARCH PROSPECTS**

The article is devoted to topical problems of formation of forensic innovation as a new scientific direction in criminalistics. Theoretical and methodological

bases for development and formation of forensic innovation, its functions, tasks and prospects of introduction of its provisions in law enforcement practice are investigated, perspective directions for research of the considered scientific concept are outlined.

It's substantiated that in present-day realities attention should be drawn to research on forensic innovation on the basis of general theoretical approaches which ensure explanation and substantiation of such fundamental principles of any separate scientific theory as its genesis, essence, fact, hypothesis and theoretical construction. It's noted that the level of formation and validity of any scientific theory, including forensic innovation, is determined by the degree and level of development of its theoretical and methodological foundations. I

t's stressed that the process of constructing forensic innovation as a weighty forensic theory cannot yet be completed due to the large number of uncoordinated, undeveloped and debatable issues. Therefore, today the concept of forensic innovation has not yet reached the level of a separate forensic theory and is still in the process of forming. Accordingly, it is important to study and reveal patterns of functioning at the theoretical level, all stages of the life cycle of innovations in criminalistics, starting with creation, proposal, implementation, and ending with their application in practice. It's noted that issues of determining the place of this theory in criminalistics taxonomy, its structure and functions are significant. It's argued that currently scientific preconditions for the development and formation of forensic innovation are created and such research in modern conditions is a promising innovative direction in the development of criminalistics, which requires further research.

The methodological basis for the development and implementation of forensic innovations in law enforcement are activity, system-structural and technological approaches, the use of which is promising for the formation of a separate forensic theory: forensic innovation. An integrated approach to the development and formation of forensic innovation is the methodological foundation for further research on this issue. New scientific approaches to the solution of researched debatable questions are substantiated and promising directions for research on the specified problems are defined.

Keywords: innovations in criminalistics, forensic innovation, innovative directions of criminalistics development, tasks and functions of forensic innovation, forensic innovation.

Надійшла до редколегії 12.11.2020

Шевчук В. М. Криміналістична інноватика: поняття, функції, завдання та перспективи досліджень. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. / редкол.: О. М. Ключев, В. Ю. Шепітько та ін. Харків : Право, 2020. Вип. 22. С. 20—40. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.02>.